

TEREZA SPENCEROVÁ: Bude Erdogan opravdu zachraňovat Al Kajdu v syrském Idlíbu?

- CZ24 News | 4. února 2020

TURECKO/SÝRIE: Dříve nebo později, a možná spíš dříve, Turecko bude muset začít se Sýrií oficiálně jednat.

Po dvou měsících obléhání a bombardování syrská armáda v týdnu, po celkem osmi letech, vstoupila do města Maarat Numan, někdejší třetí nejdůležitější bašty džihádu v provincii Idlib. Civilisté město, které před válkou mívalo asi 60 tisíc obyvatel, začali opouštět už v prosinci. Džihádisté nakonec uprchli také, západním směrem k městům Kafranbel a Al Bará, po jediných dvou silnicích, které jim k útěku ještě zbyly. Syrská armáda tak nakonec do Maarat Numan vstoupila bez boje a aktuálně míří k Sarakíbu, Idlíbu a dalším strategickým bodům, z nichž už podle dostupných zpráv rovněž utekli civilisté, a v nichž džihád nemá dostatek sil k dlouhodobé obraně.

Rychlý postup vládních jednotek vyvolává silný dojem, že osvobození provincie Idlib z rukou džihádu (v čele se syrskou frančízou Al Kajdy) po dlouhých měsících váhání a zákulisních vyjednávání z teorie pomalu, ale o to jistěji přechází do praxe. Vždy, když toto téma přišlo na přetřes, vyvstávala klíčová otázka: Co na to řekne turecký prezident Recep Erdogan a jak to může ovlivnit dynamicky se rozvíjející vztahy mezi Tureckem a Ruskem? Koneckonců, nad džihádem v Sýrii držely patronát právě Turecko, Západ a Perský záliv, a Idlib je jeho poslední významnou enklávou...

USA podle očekávání mnohohlasem požadují, aby byl Idlib a jeho džihád ponechán na pokoji, nicméně podobným výzvám už chybí veškerá naléhavost. Zato turecký prezident se ozval a navíc dost zostra. Poprvé po dlouhé době přitom nekritizoval Sýrii, ale ukázal prstem rovnou na Rusko, které prý ofenzívou (nazvanou „Idlíbský úsvit“) porušuje jejich bilaterální dohody. Pohrozil přitom, že postup syrské armády zastaví vojenskou silou, a i za tuto další tureckou agresi do Sýrie prý vinu ponese Rusko. Na hranicích se Sýrií se prý už zkoncentrovalo na dvě stě tanků a obrněných vozidel, načež se objevily zprávy, že syrské dělostřelectvo v Idlíbu zabilo čtyři turecké vojáky a dalších několik jich zranilo. Syrská armáda v okolí tureckých „pozorovatelských postů“ v Idlíbu se stává terčem, pohrozila už Ankara... Rusko syrskou armádu hájí: Turci prý v rozporu s dohodami nenahlásili pohyb své vojenské kolony. Jinými slovy, mohou si za to sami.

Už první rázné Erdoganovo prohlášení přitom v západních médiích okamžitě vyvolalo vlnu „analýz“ o turecko-ruské roztržce. Nicméně, Kreml reagoval vcelku klidným konstatováním, že s tureckým názorem prostě „nesouhlasí“, že Rusko postupuje „plně v souladu s dohodami ze Soči“, i když „s politováním konstatuje, že situace prostě není dokonalá“. (A k tomu Rusko dokonce i popírá, že by se na náletech proti Idlíbu podíleli jeho piloti; prý přestali na Al Kajdu a další útočit přesně podle dohody s Tureckem, tedy 12. ledna.)

Nicméně, ofenzíva pokračuje. A to značí, že Rusko podle všeho dál razí svůj plán umožnit syrské vládě získat zpět kontrolu nad příhraničními oblastmi s Tureckem, což by následně vedlo k nezbytnému opětovnému navázání styků mezi Sýrií a Tureckem. A přitom jako by se vůbec nestrachovalo, že by Erdoganova Ankara mohla „natruc“ znovu najít cestičku k USA a Západu obecně. Očividně jsou si ruští stratégové jistí, že Turecko s USA dosáhly bodu, z něhož není návratu, a kterému se v rozvodových řízeních obvykle říká „nepřekonatelný odpor“. Ankaře vadí, že USA

v Sýrii, Iráku a tím pádem i v samotném Turecku podporují Kurdy, kteří jsou z tureckého pohledu považováni za „teroristy“. Nezapadla ani vzpomínka na údajnou roli CIA v nepovedeném pokusu o vojenské svržení Erdogana v roce 2016. Čím dál bodavější jsou americké sankce proti Turecku, ať už kvůli ruským protiraketovým systémům S400, nebo kvůli pomoci Íránu obcházet americké sankce, za což turecké státní bance Halkbank už pár dní hrozí z USA miliardové pokuty. Nevraživost mezi EU a Tureckem nebo nejistota ohledně dalšího členství v NATO pak kruh vztahů se Západem na bodu mrazu jen uzavírají.

A z druhé strany je tu první miliarda krychlových metrů plynu, která protékla rusko-tureckým plynovodem TurkStream a míří dál, což Erdoganovi dává na hraní „plynový kohoutek“ vedoucí k evropskému jihovýchodu. K tomu pokračující společné rusko-turecké jaderné projekty a společné obchodní plány. Turecké směřování do Eurasie a k Číně. Rychle získaná významná role Turecka při rozhodování o budoucnosti Libye, po boku Ruska. Turecké plány na ovládnutí alespoň části ložisek zemního plynu ve Středomoří... Plusy proti mínusům jsou vcelku jasné: Vedle Ruska jako by Erdoganův (přinejmenším) regionální vliv jen rostl.

Přitom právě do Libye, na obranu muslimsko-bratrské vlády v Tripolisu, Erdogan vyslal už dva tisíce „svých syrských“ džihádistů, přičemž se prý počítá s celkovým počtem šesti tisíc. Za půlroční boj v Libyi mají slíbeno, ať už jsou odkudkoli, turecké občanství. Už to samo o sobě je velkou úlevou pro postupující syrské vládní oddíly. (Mimochodem, nejpočetnější národnostní zastoupení v „syrském“ džihádu má Tunisko.)

Pro koho tedy vlastně Erdogan pronáší své ostré protiruské proklamace? Podle všeho je to především Erdoganova snaha uklidnit domácí elity a společnost obecně. Turecký prezident byl po osm let války hlavním protektorem džihádu v Sýrii, a tak by asi bylo divné, kdyby nyní nad jeho blížícím se koncem jen mlčel. Tím spíš, že by tím pragmatický turecký prezident zcela zbytečně nahrával domácím nacionalistům a radikálům, kteří by mu mohli začít vyčítat, že nečinně hodil přes palubu „jejich turkmenské bratry“ z příhraničí. Současně ale není příliš pravděpodobné, že by se za džihád v Sýrii postavil nějak výrazně jinak, než jen slovně, neboť mnoho opravdu dobrých tahů po ruce nemá. Koneckonců, syrská ofenzíva v Idlíbu už obklíčila tři turecká vojenská stanoviště a přinejmenším z jednoho už (podle nepotvrzených zpráv) turečtí vojáci po dohodě raději odjeli domů.

Sýrie se pod tlakem amerických a evropských sankcí ekonomicky dusí, Turecko se podobnému kritickému stavu podle mnoha názorů blíží. Ačkoli obě země zatím podle všeho nejsou připravené zcela zapomenout na uplynulých osm let války a „zahrabat sekyry“, své ekonomické problémy prostě řešit musejí. A musejí vyřešit i osud tisíců džihádistů, kteří stále ještě zůstávají v Idlíbu, a které logicky nechce Damašek, ale stejně logicky ani Ankara. Export džihádu do Libye je jen částečným řešením... Ostrá prohlášení jsou jedna věc, realita věc druhá. Dříve nebo později, a možná spíš dříve, Turecko se Sýrií bude muset začít oficiálně jednat. Rozhovory šéfa syrské tajné služby Alího Mamlúka v Istanbulu předminulý týden ukázaly, že normalizace sice opatrně, ale přesto nabírá konkrétnějších podob.

Tereza Spencerová